

Walt Whitman

Visat núm. 19

(abril 2015)

per Jaume C. Pons Alorda

Si fem cas de les dates, Walt Whitman va arribar, en diminut cos present, a la nostra dimensió terrenal dia 31 de maig de 1819 a West Hills, comtat de Suffolk, Nova York, però a vegades la seva poesia, que intenta abraçar-ho tot amb la voracitat d'un amant infinit, ens fa creure que la seva existència havia estat repartida, a través de la pantotalitat, dins de l'immens mapa sensorial del cosmos com un regal, com una penyora, possiblement com una de les múltiples formes vegetals que inunden els seus versos.

Perquè Walt Whitman representa molt més que un ésser humà, es tracta de la veu profètica d'arribada d'un futur inici, el mateix principi fundacional que va caracteritzar la seva estimada Nord-Amèrica, bressol d'una nova humanitat, que ja feia 36 anys que s'havia independitzat de Gran Bretanya quan ell va néixer. Ben igual que la seva obra, Walt Whitman era el producte demencial d'una nova democràcia, d'un nou ordre, d'un nou país que començava a ser conscient del seu ésser i de la seva potència fins llavors sotmesa.

Walter Whitman, anomenat familiarment «Walt» per diferenciar-lo del seu pare, va ser el segon fill de nou germans en una intensa família de quàquers. Com a tals, practicaven un cristianisme primitiu, ancorat en l'individu i en la insistent lectura personal, intransferible, de la Bíblia per arribar al fet místic. Els quàquers pensen que cadascú ha d'arribar a la divinitat pel seu propi peu, amb les seves lectures i conclusions, sense la necessitat d'un pastor, ja que haver de requerir l'ajuda d'un intermediari és com enfrontar-se a una paret: entre tu i Déu no hi pot haver ningú altre, ni tan sols el millor dels pastors. Poques vegades un llibre es pot entendre com un vehicle tan metafísic i radical, com una porta a l'etern, a l'esperança, a la felicitat i a la salvació. Llegir, doncs, és una experiència que va més enllà de qualsevol barrera, llegir salva i llença i projecta, llegir et connecta amb Déu.

Possiblement gràcies a aquesta herència càrnica, moltes vegades Whitman parla del seu llibre, *Fulles d'herba*, una obra que va estar escrivint, reescrivint, corregint, modificant i preparant durant quaranta anys, com si entre mans tingués un «volum diví», un llibre tan vast com la creació d'un nou univers. Més aviat es pot entendre, en el fons, *Fulles d'herba* no sols com un llibre, sinó com un home, una autèntica criatura viva que batega sang, suor, semen i emocions desbordades. Alguns dels versos més emocionants d'aquesta obra, inclosos en un poema definitiu, pregonen el següent: «Amic meu, això no és un llibre, / Qui toca això toca un home.»

Obligat a abandonar l'escola quan tot just era un nen, perquè la família no disposava de suficients recursos, va haver de començar a treballar a una impremta i a diferents mitjans de l'època. A través de les múltiples feines que va anar encarant va ser com el petit Walt va aprendre tots i cadascun dels secrets de l'ofici de llegir, d'escriure, de corregir, d'editar i de publicar. D'aquí li ve el gust per a les edicions cuidades que ell mateix feia de les diferents versions de *Fulles d'herba*, que anava publicant periòdicament, sense èxit ni repercussió, però, tot i això, donant al conjunt total de la seva

feina un caràcter orgànic, dinàmic, alenador i vivent. Whitman cuidava els seus fills escrits com si fossin absoluts tresors magnífics.

També amb els coneixements adquirits va aconseguir ser responsable màxim d'alguns diaris de l'època, periòdics que ell mateix omplia, completava i dirigia de forma obsessiva, vessadora, de la mateixa manera que Arthur Cravan anys després pels carrers de París, inventant-se noms, heterònims, que parlaven com boques múltiples i multiplicades, com les veus que viuen dins *Fulles d'herba* talment una gran orquestra sideral. No seria estrany pensar que el poeta Edgar Lee Masters, descendent moral de Whitman, va intentar imitar i sublimar aquest mateix esperit coral amb la seva obra mestra, *Antologia de Spoon River*, traduïda al català gràcies a Jaume Bosquet i Miquel Àngel Llauger (Llibres del Segle, 2012). Se sap que Whitman era un fan total de les òperes i dels musicals de Broadway. De fet, *Fulles d'herba* també es pot llegir des d'aquest punt de vista.

Amb totes les qualitats imprescindibles de l'ofici a les espatlles, adquirides de forma autodidacta, als seus vint anys es va convertir en un dels periodistes més coneguts de l'època, i aprofitava els diferents racons on escrivia per mostrar un quasi grotesc entusiasme a favor de la literatura mundial. Estimava els clàssics, tant anglosaxons com grecollatins, però sobretot William Shakespeare, Dant Alighieri, Virgili i Homer, com si fossin germans seus, i com a germans els va fer servir perquè l'ajudessin a crear una obra que, com la seva, donés veu a un nou món, una veu iniciàtica, primordial, magnànima i fecundadora. Ell sabia que, com Anglaterra, Itàlia i Grècia abans, la nova Nord-Amèrica necessitava el seu Bard Exemplificat. Whitman va lluitar tota la seva vida per esdevenir aquest bard, o almenys per convertir-se en el seu Màxim Profeta Anunciador.

La brillant carrera d'aquest autor apassionat es va estroncar per culpa de la guerra civil entre els Estats del Nord i els Estats del Sud (1861-1865), que lluitaven per moltes causes justificades des de temps enrere, però sobretot amb l'esclavitud com a màxim tema de fons. Abolir-la significava destruir una de les indústries més fortes del món, però també pretenia fer iguals tots els homes i totes les dones del país, que no podia seguir tancant els ulls davant d'aquell aberrant crim contra la humanitat. *Fulles d'herba* també s'impregna d'aquestes conviccions: és un cant d'amor a la igualtat i a la humanitat, que encara mereix salvada més enllà de les atrocitats comeses en el passat.

Walt Whitman va abandonar les seves obligacions quotidianes per anar a trobar el seu germà, de qui no se sabia res des de la seva participació en una de les batalles més cruentes. Va viatjar a peu de banda a banda, alimentant els ferits, intentant guarir-los, llegint o escrivint per a ells, ja que la gran majoria eren analfabets. El seu pelegrinatge és una aventura rabelaisiana per travessar els inferns del final d'una era i del començament d'una altra. De camp en camp. De combat en combat. D'hospital en hospital. Quan va trobar el seu germà el va enviar a casa, però ell va continuar fins al final del conflicte perquè sabia que no podia fer cap altra cosa. I així, com si s'escrivís a ell mateix a partir dels seus actes, va ser com va anar configurant els seus dietaris bèl·lics, però sobretot així va ser com Walt Whitman, convertit en heroi i en màrtir i en àngel predicador, va anar col·leccionant un material humà i literari valuósíssim que després es va transfigurar i transformar dins *Fulles d'herba*, el seu llibre final, el seu regal a l'home i a la dona.

Aquest llibre, doncs, va néixer com a cant d'un nou país naixent que necessitava els seus poetes, artistes de la vida, per immortalitzar-la de forma èpica i, al mateix temps, apamable per a una nova ciutadania delerosa de canvi i de millores substancials. Per això Whitman sabia que havia d'escriure de forma nova i, al mateix temps, motivar noves escriptures, diferents a tot el que hagués vingut abans, a tot el que hagués llegit abans. Així són els seus versos: desmarcats de tota rima i de tot tipus de mètrica formals. Composicions noves que varen fer arribar el vers lliure al límit de les seves possibilitats, unes possibilitats obertes que encara ara perduren i ens marquen de forma irrefrenable. I amb un ritme desencadenat, com de sang, com de batec, com de digestió, com de cordes trencant-se, una vital música de l'esperit que enganxaria, anys després, amb l'ànima de la

generació Beat (Kerouac, Ginsberg, Burroughs...) i amb el *jazz*. Perquè Walt Whitman va ser un precursor, un iniciat, un avançat al seu temps que es va saber moure per les tempestes de l'època encarnant la idea d'una avantguarda bel·ligerant i plena de soroll, fúria, salvatge, coratge i amor incondicional. Per això els versos de Walt Whitman són tan estridents, viscerals, entenedridors, perquè els seus poemes estan més a prop del cos que del manual decimonònic.

Adorador dels grans xous de fira, de les escenificacions del carrer, de les masses i dels teatres, Whitman no va voler fer un llibre a l'ús sinó un gran espectacle cosmogònic on hi cabés absolutament tot. Totes les coses de l'univers, passades, presents i futures, havien de ser protagonistes. Com tots els països, totes les llengües, totes les cultures, totes les plantes, tots els escenaris, tots els personatges i tots els éssers. I, d'aquesta manera, ens va convidar a tots a participar-hi, amb el mateix convit que feia Nord-Amèrica a la resta del món: braços oberts a la immensitat, al portent, a la il·lusió. Influenciat per aquest amor megalòman, molts anys després, amb els seus heterònims, el poeta portuguès Fernando Pessoa, sobretot sota el nom de ploma d'Álvaro de Campos, va entendre que només es podia viure i escriure d'aquesta manera sobrehumana, grandiosa, excitant i agosarada. Perquè Whitman havia tingut raó, i la seva pròpia raó es feia insistent amb el reconeixement explícit, o no, del seu llegat sensacional i revolucionari.

Convençut que el seu temps no era el seu temps, sinó que anava més enllà, i que es donava als que vinguessin després, Walt Whitman va fugir del món per culpa de l'escàndol que generava al seu pes el seu llibre màxim. Es va convertir en un ermità. I seguia llegint i escrivint des del seu refugi. No fou fins al final de la seva vida que Walt Whitman va ser reconegut pels més joves, que veieren en ell no només El Gran Poeta sinó, possiblement, El Gran Avi del Món. Fins i tot autors essencials del moment com Oscar Wilde el visitaren per conèixer, en vida i en persona, tota una llegenda que fins i tot va continuar escrivint en el llit de mort fins al final dels seus dies. Va ser en aquest llit, que després seria el mortuori, on va escriure les últimes peces i va deixar preparada l'edició ja final de *Fulles d'herba*, que no arribaria a veure en vida, ja que moriria un 26 de març de 1892 a Camden, Nova Jersey, però que seguiria existint a través de la seva obra i dels seus versos, immortals motors de vida, moviment i eternitat concentrada. Perquè quasi dos-cents anys després del seu naixement, i en una llengua que per a molts és petita i insignificant però que en realitat és tan poderosa com les altres talment la llengua catalana, Whitman viu.